

รายงานฉบับสมบูรณ์

ชื่อโครงการ โครงการศึกษาวิจัยองค์ความรู้การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์พืชของชนเผ่าอาข่า

ตามสัญญาเลขที่ SAC55C007

ชื่อหัวหน้าโครงการ

นายทรงวุฒิ แลเซอะ

ชื่อคณะทำงาน

นายอะบอ แลเซอวี

นางสาวพิมนิภา เซอหมื่อ

นายเจษฎา แลเซอวี

นางสาววิไลลักษณ์ เยอเบาะ ที่ปรึกษาโครงการฯ

“ได้รับการสนับสนุนโดย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)”

เดือน กันยายน พ.ศ. 2556

๒๐๐๙๒๑ ๕๐
๑๐๐ ๑๕๕ ๕๑๖

รายงานฉบับสมบูรณ์

ชื่อโครงการ โครงการศึกษาวิจัยองค์ความรู้การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์พืชของชนเผ่าอาข่า

ตามสัญญาเลขที่ SAC55C007

ชื่อหัวหน้าโครงการ
นายทรงวุฒิ แลชะอะ

ชื่อคณะทำงาน
นายอะบอ แลเซอร์
นางสาวพินนิกา เรอหมื่อ
นายเจษฎา แลเซอร์

นางสาววิไลลักษณ์ เยอเบาะ ที่ปรึกษาโครงการฯ

“ได้รับการสนับสนุนโดย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)”

เดือน กันยายน พ.ศ. 2556

คำนำ

ชุมชนอาเย ตั้งอยู่บนภูเขาสูงสลับซับซ้อน มีทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพที่อุดมสมบูรณ์ อยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติศรีลานนา และในเขตป่าต้นน้ำของแม่น้ำห้วยแม่โกน ต.ป่าไผ่ อ.พร้าว จ.เชียงใหม่ ซึ่งชาวไทยพื้นราบที่อยู่ลุ่มน้ำได้ใช้น้ำในการบริโภคและการเกษตรอีกด้วย ในอดีตชุมชนอาเย มีวิถีชีวิตแบบพอเพียง มีการทำไร่หมุนเวียน อันหมายถึงระบบการเพาะปลูกและการพักพื้นที่ดินเป็นรอบวงจรประมาณ 3-5 ปี การปลูกไว้มีลักษณะปลูกพืชผสม (Mixed cropping) ที่มีพืชผักนานาชนิดปลูกร่วมลงไม้ข้าว รวมทั้งยังเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคและขายเพื่อเป็นรายได้เงินสด

ภายหลังด้วยความสำคัญของพื้นที่ป่าต้นน้ำ และความต้องการจัดการพื้นที่ เพื่อประโยชน์ของชนลุ่มน้ำ มาตราการในการควบคุมการใช้พื้นที่ และการส่งเสริมพืชเชิงพาณิชย์ ได้ขยายตัวเข้าสู่ชุมชน ปัจจุบันชุมชนอาเย ได้ถูกกำหนดเป็นพื้นที่ภายใต้การทำงานของสถานีเกษตรที่สูงดอยม่อนล้าน ทำให้วิถีการดำรงชีพแบบพอเพียงที่พึ่งพาธรรมชาติเป็นหลักลดลง ส่งผลให้ความมั่นคงทางอาหารและเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นเริ่มสูญหายไปด้วย นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ เช่น การเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล อุณหภูมิ และภัยพิบัติ ฝนตกไม่ตรงตามฤดูกาล เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรเกิดความเสียหาย ผลผลิตไม่ได้ตามที่ต้องการ ชาวบ้านจึงหันไปพึ่งเมล็ดพันธุ์และปุ๋ยเคมีจากภายนอก เพราะต้องการเพิ่มผลผลิต และเพื่อเพิ่มรายได้ที่เป็นเงินสด ดังนั้นชาวบ้านจึงตกอยู่ในภาวะความไม่มั่นคงในชีวิต รวมทั้งองค์ความรู้และภูมิปัญญาในการทำเกษตรเริ่มจะสูญหายไปอีกด้วย

โครงการศึกษาวิจัยองค์ความรู้การเก็บรักษามะล็ดพันธุ์พืชของชนเผ่าอาข่า จึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ชาวบ้านได้คิดวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ และเศรษฐกิจของสังคมในปัจจุบันได้ ตลอดจนยังเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของคนในชุมชนและสร้างความมั่นคงทางอาหารไว้ให้รุ่นหลังได้สืบต่อไป

คณะทำงานโครงการ

กันยายน 2556

กิตติกรรมประกาศ

โครงการศึกษาวิจัยองค์ความรู้การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์พืชของชนเผ่าอาข่า เป็นส่วนหนึ่งซึ่งช่วยแก้ไขปัญหา และสร้างความมั่นคงด้านอาหารแก่ชุมชนอาข่า การศึกษารวบรวมและส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาด้านพืชผัก ผลไม้ท้องถิ่น เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับพืชผักท้องถิ่นและ ส่งเสริมการปลูกและใช้ ประโยชน์พืชผักท้องถิ่น ในภาวะการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อวิเคราะห์และกำหนดแนวทางในการฟื้นฟู ขยายผลการปลูกพืช ผัก และผลไม้ ท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ และรักษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาต่างๆที่สืบทอดมา ยาวนานจากรุ่นสู่รุ่น จนถึงปัจจุบัน

การดำเนินงานโครงการได้รับความร่วมมือจากหน่วยงาน องค์การภาคี และองค์กรชุมชนในทุกระดับ เนื่องด้วยแต่ละภาคส่วนตระหนักถึงปัญหา และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน คณะทำงานโครงการฯ จึงขอขอบคุณผู้มีส่วน่วมในการขับเคลื่อนงานโครงการฯ จนบรรลุตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยเฉพาะผู้รู้ ผู้ปกครอง เด็กและเยาวชนบ้านอาข่า และสมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย

ขอขอบคุณ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ที่ให้การสนับสนุน ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้องค์กรชุมชนได้ริเริ่มและดำเนินงานโครงการฯ เพื่อการศึกษารวบรวมและส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาด้านเมล็ดพันธุ์พืชผัก และผลไม้ท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ซึ่งจะช่วยสร้างความมั่นคงในการดำรงชีพและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้แก่ชุมชนบ้านอาข่า อีกทั้งยังเป็นการสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนในชุมชนต่อไป

ท้ายสุด คณะทำงานโครงการขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่ติดตามและสนับสนุนงานชุมชน จากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) และสมาชิกในชุมชนทุกท่านที่มีส่วนร่วม ดำเนินงานโครงการฯ และให้คำแนะนำสำหรับคณะทำงาน จนดำเนินงานโครงการบรรลุตามเป้าหมาย

คณะทำงานโครงการ

กันยายน 2556

บทสรุปคัดย่อการดำเนินงาน

โครงการศึกษาวิจัยองค์ความรู้การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์พืชของชนเผ่าอาข่า มีเป้าหมายดำเนินงานในพื้นที่ชุมชนอาข่าอ่าเย ซึ่งมีความสำคัญด้านความสำคัญของพื้นที่ป่าต้นน้ำ และความต้องการจัดการพื้นที่เพื่อประโยชน์ของคนในลุ่มน้ำ และสังคม จึงเกิดมาตรการในการควบคุมการใช้พื้นที่ และการส่งเสริมการเกษตรเชิงพาณิชย์จึงได้ขยายตัวเข้าสู่ชุมชนอาข่า โดยในปัจจุบัน ชุมชนอาข่า ได้ถูกกำหนดเป็นพื้นที่ภายใต้การทำงานของ สถานี เกษตรที่สูงดอยม่อนล้าน

จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น วิถีการประกอบอาชีพของชาวบ้านอาข่า มีการเปลี่ยนแปลงไปโดยชาวบ้านบางส่วนเข้าไปรับจ้างในสถานีเกษตรที่สูงดอยม่อนล้าน และได้รับการส่งเสริมให้ปลูกพืชที่เป็นเงินสด เช่น กาแฟ และพืชผักผลไม้เมืองหนาว ต่าง ๆ การปรับเปลี่ยนพืชหลักที่ปลูกของชาวบ้านในชุมชนส่งผลกระทบบททั้งด้านบวกและลบ คือ ด้านบวกชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถนำเงินที่ได้ใช้จ่ายในการซื้อหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีพ เช่น รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ โทรศัพท์ โทรศัพท เป็นต้น ส่วนกระเททางลบคือวิถีการดำรงชีพแบบพอเพียง การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของคนในชุมชน และการพึ่งพาธรรมชาติลดลง วิถีการดำรงชีพแบบต่างคนต่างอยู่เพิ่มขึ้นมากขึ้น เพราะแต่ละครัวเรือนต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำการเกษตรเพื่อขาย นอกจากนี้วิถีการปลูกพืชผักสวนครัว ซึ่งเป็นฐานความมั่นคงด้านอาหารของคนในชุมชนนับแต่อดีต กำลังสูญหาย รวมทั้งเมล็ดพันธุ์พืชผัก และผลไม้ต่าง ๆ ของชุมชนถูกแทนที่ด้วยเมล็ดพันธุ์ที่ถูกพัฒนาขึ้นจากภายนอก ซึ่งเมล็ดพันธุ์เหล่านี้ไม่สามารถเก็บเมล็ดและขยายพันธุ์ต่อได้ ทำให้ชาวบ้านต้องพึ่งเมล็ดพันธุ์จากภายนอกที่มีราคาสูงขึ้นทุกปีและการปลูกต้องใช้ปุ๋ยเคมีและสารกำจัดศัตรูพืชในปริมาณที่สูงขึ้น นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ เช่น การเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล อุณหภูมิ และภัยพิบัติ ฝนที่ตกไม่ตรงตามฤดูกาล สิ่งเหล่านี้ได้สร้างความเสียหายแก่ผลผลิต ทำให้เกิดความไม่แน่นอนของผลผลิต รายได้ที่เป็นเงินสดที่จะนำมาใช้ในชีวิตประจำวันไม่เพียงพอ ชาวบ้านอาข่า จึงตกอยู่ในภาวะความไม่มั่นคงด้านอาหารและการสูญเสียองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากปัญหาดังกล่าวโครงการได้วางวัตถุประสงค์การทำงานใน 2 ประเด็นหลัก และมีผลสำเร็จในการทำงานคือ ประเด็นแรก เพื่อศึกษารวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับพืช ผัก และผลไม้ท้องถิ่น พัฒนาการด้านการเกษตรของชุมชนชาวไทยภูเขาเผ่าอาข่า บ้านอาเย ตำบลป่าโหน อำเภอฟัวหวัดเจียงใหม่ ในภาวะการณเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ และการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ทางโครงการได้มีการปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงานจากการที่แยกจัดกิจกรรม แต่ได้นำมารวมกันจัดพร้อมกัน คือ การเก็บข้อมูลพัฒนาการประกอบอาชีพและเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและฤดูกาลที่มีผลกระทบต่อเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่น ส่วนกิจกรรมการรวบรวมเมล็ดพันธุ์พืช ผัก ผลไม้ของชุมชน และการ

จัดตั้งศูนย์เมล็ดพันธุ์พืช ผัก ผลไม้ของชุมชนนั้นไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดได้ แต่ได้จัดทำเอกสารคู่มือองค์ความรู้ของชุมชนที่เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์พืช ชนิดพันธุ์ ลักษณะ การเพาะปลูกและการใช้ประโยชน์ของพืช และเอกสารการเปลี่ยนแปลงด้านการประกอบอาชีพการเกษตรที่มีผลกระทบต่อพันธุ์พืช ผักและผลไม้ท้องถิ่นได้

ประเด็นที่สอง คือ เพื่อพัฒนาศักยภาพองค์กรชาวบ้าน ในการคิดวิเคราะห์ปัญหา กำหนดทางเลือก ในการแก้ไขในรูปแบบ ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยองค์กรชาวบ้าน พบว่าการดำเนินงานโครงการได้เกิดการมีส่วนร่วมจากชุมชนทุกระดับ คือ ผู้รู้ แกนนำ กลุ่มสตรี เด็กและเยาวชนในหมู่บ้านได้เข้ามาร่วมวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหาที่มีผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาการประกอบอาชีพและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศบ้านอาเย รวมทั้งคณะทำงานโครงการ ร่วมกับแกนนำเยาวชนสามารถออกแบบและสร้างเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลองค์ความรู้ของเมล็ดพันธุ์พืชขึ้นมาใช้ได้ด้วยตนเอง

จากผลสำเร็จตามที่กล่าวมา มีประเด็นที่เป็นปัจจัยเอื้อที่สำคัญ คือ ความมุ่งมั่นทางด้านอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนอยู่ในสภาพที่สามารถฟื้นฟูขึ้นมาได้อีกครั้ง รวมถึงผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเพาะปลูกพืชผักผลไม้ต่างๆ และการจัดการทรัพยากรดิน น้ำ ป่า ในชุมชนที่ให้ความร่วมมือในงานศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี แม้ว่าชุมชนกำลังเผชิญกับปัญหาพืชเศรษฐกิจและสารเคมีต่างๆ อยู่ก็ตาม

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	2
กิตติกรรมประกาศ	3
บทสรุปย่อการดำเนินงาน	4
ลักษณะโครงการโดยรวม	
ความเป็นมา	6
วัตถุประสงค์ของโครงการ	7
แผนการดำเนินกิจกรรมโครงการ	8
กลุ่มเป้าหมาย	13
ผลลัพธ์ที่ได้ตามตัวชี้วัดของโครงการ	17
การประเมินผลโครงการ	19
ปัญหาอุปสรรค	21

ลักษณะโครงการโดยรวม

ประวัติความเป็นมาของอาข่า

ชาวอาข่า มีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่บริเวณภูเขาสูงทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน ปัจจุบันชาวอาข่ามีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นที่บริเวณมณฑลยูนนานของประเทศจีน โดยเฉพาะแคว้นสิบสองปันนา นอกจากนี้ยังมีประชากรชาวอาข่ากระจ่ายอยู่ในประเทศต่าง ๆ บริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ประเทศลาว พม่า เวียดนามและไทย ชาวอาข่าได้เคลื่อนย้ายเข้ามาสู่ประเทศไทยเมื่อประมาณ 120 ปีที่แล้ว กระจายอยู่ในพื้นที่ 7 จังหวัดทางภาคเหนือของไทย ได้แก่ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ พะเยา ลำปางแพร่ ตาก และเพชรบูรณ์ ชาวอาข่าในประเทศไทยมีอยู่ 8 กลุ่ม คือ อุโล้ (Uq Lor) ลอมี (Law mir) อุ้บยา (Uq byaq) น่านคะ (Naq Kavr) อาเคอะ (A Ker) อาจ้อ (A Jawr) อุพี (Uq Piq) และ เปียะ (Pyavq) มีจำนวนประชากร ในประเทศไทยประมาณ 70,000 คน อาศัยอยู่มากที่สุดในจังหวัดเชียงราย และเชียงใหม่

ในประเทศไทย ชาวอาข่าชอบตั้งหมู่บ้านบนพื้นที่สูงเป็นสังคมใหญ่ ภายในหมู่บ้านอาข่าจะมีองค์ประกอบ หลายอย่างตามศาสนาดั้งเดิม และสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนชนเผ่าอื่นเห็นจะเป็น ล้อซ่อง (ประตูศักดิ์สิทธิ์) และ หละเผ่อ (เสาชิงช้า) ซึ่งถ้าเห็นสองสิ่งนี้ก็สามารกเดาได้เลยว่าเป็นหมู่บ้านอาข่า ส่วนการปกครองในอดีตจะเป็น ระบบโครงสร้างแบบจารีตประเพณี ชาวอาข่าจะนับถือและให้เกียรติแก่ผู้อาวุโสมาก ปัจจุบันได้เปลี่ยนมาปกครอง ตามที่ทางราชการกำหนด แต่ก็ยังใช้ควบคู่กับโครงสร้างการปกครองแบบดั้งเดิมอยู่ ชาวอาข่าส่วนใหญ่ทำอาชีพ การเกษตร ปลูกข้าว ข้าวโพด และเลี้ยงสัตว์ การเกษตรของอาข่าจะเป็นแบบผสมผสาน และปลูกเพื่อใช้ในพิธีกรรม และบริโภคในครอบครัว ถ้าเหลือก็จะแบ่งปันให้กับญาติ กับเพื่อนบ้าน หลังบ้านของอาข่าก็จะมีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้รับประทานกันทุกบ้าน สำหรับบ้านอาเย เป็นชุมชนอาข่าที่ย้ายเข้ามาอยู่ในพื้นที่กว่า 30 ปี และได้ตั้งชุมชน อยู่ในพื้นที่ทำกินเดิมของชุมชนเผ่าลีซอที่อพยพย้ายถิ่นจากพื้นที่ โดยสภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นภูเขาสูงมีความลาดชันสูง

สภาพปัญหาในพื้นที่

ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่บ้านอาเย ต.ป่าไผ่ อ.พร้าว จ.เชียงใหม่ อยู่ในเขตที่มีภูเขาสูงที่สลับซับซ้อน มีทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพที่อุดมสมบูรณ์ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติสิรินาถ และยังเป็นพื้นที่เขตป่าต้นน้ำของน้ำห้วยแม่โกน ตำบลป่าไผ่ ที่ชาวไทยพื้นราบได้อาศัยน้ำในการประกอบอาชีพ ทั้งปลูกข้าว ผลไม้ เช่น มะม่วงน้ำดอกไม้ส่งออก ลำไย จากระบบการเกษตรแบบเดิมของชาวอาข่าบ้านอาเย ที่ทำไร่หมุนเวียนปลูกพืชผัก ข้าว ข้าวโพดไว้บริโภคและเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่พอเพียง ที่พึ่งพาอาศัยกันของ คน และทรัพยากรธรรมชาติ แต่ด้วยความสำคัญของพื้นที่ป่าต้นน้ำ และความต้องการจัดการพื้นที่เพื่อประโยชน์ ของคนในลุ่มน้ำ และสังคม มาตราการในการ

ควบคุมการใช้พื้นที่ และการส่งเสริมการเกษตรเชิงพาณิชย์ได้ขยาย ตัวเข้าสู่ชุมชนบ้านอาเย โดยในปัจจุบัน ชุมชนบ้านอาเย ได้ถูกกำหนดเป็นพื้นที่ภายใต้การทำงานของ สถานี เกษตรที่สูงดอยม่อนล้าน

จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น วิธีการประกอบอาชีพของชาวบ้านอาเย มีการเปลี่ยนแปลงไปโดยชาวบ้าน บางส่วนเข้าไปรับจ้างในสถานีเกษตรที่สูงดอยม่อนล้าน และได้รับการส่งเสริมให้ปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น พืชผักต่างๆ ผลไม้เมืองหนาว และกาแฟ การปรับเปลี่ยนพืชหลักที่ปลูกของชาวบ้านในชุมชน ส่งผลกระทบบางด้านบวกและลบ คือ ด้านบวกชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถนำเงินที่ได้ใช้จ่ายในการซื้อหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีพ เช่น การเดินทาง ที่อยู่อาศัย แต่ในขณะเดียวกันได้เกิดผลกระทบทางลบคือวิธีการดำรงชีพแบบพึ่งพาอาศัยกันและกันของคนในชุมชน และการพึ่ง พารวมชาติลดลงวิธีการดำรงชีพแบบต่างๆ คนต่างอยู่เพิ่มขึ้น เพราะแต่ละครัวเรือนต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำเกษตรเพื่อขายนอกจากนี้วิธีการปลูกพืชผักสวนครัว ซึ่งเป็นฐานความ มั่นคงด้านอาหารของคนในชุมชนนับแต่อดีต กำลังสูญหาย เมล็ดพันธุ์พืชผัก และผลไม้ต่างๆ ของชุมชนถูกแทนที่ด้วยเมล็ดพันธุ์ที่ถูกพัฒนาขึ้นจากภายนอกชุมชนซึ่งเมล็ดพันธุ์เหล่านี้ไม่สามารถเก็บเมล็ดและขยายพันธุ์ต่อได้ทำให้ชาวบ้านต้องพึ่งพิงเมล็ดพันธุ์จากภายนอกที่มีราคาสูงขึ้นทุกปีและการปลูกต้องใช้ปุ๋ยเคมีและสารกำจัดศัตรู พืชในปริมาณที่สูง

นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ เช่น การเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล อุณหภูมิ และภัยพิบัติ ฝนตกไม่ตรงฤดูกาลที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านอาเย ทำให้ผลผลิตเสียหาย และทำให้เกิดความไม่แน่นอนของผลผลิตทางการเกษตรทั้งที่ชาวบ้านปลูกไว้ขาย เช่น พืชผัก ผลไม้ ทำให้รายได้ที่จะนำมาใช้ในชีวิตประจำวันไม่เพียงพอ ขณะที่พืชที่ปลูกไว้บริโภค นอกจากจะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศแล้ว ยังเป็นพืชที่ต้อง อาศัยเมล็ดพันธุ์และปุ๋ยเคมี จากภายนอกจึงจะได้ผลผลิต ชาวบ้านอาเยจึงตกอยู่ในภาวะความไม่มั่นคงด้าน อาหารและการสูญเสียองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

แนวทางการแก้ไข

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น “พืชผักและผลไม้ท้องถิ่น” ภูมิปัญญาที่ชุมชนอาช้านบ้านอาเยที่สะสม มายาวนาน จึงเป็นทางออกที่ประชุมชนบ้าน บ้านอาเยเห็นว่าจะช่วยสร้างความมั่นคงด้านอาหารให้ชาวบ้าน ช่วยอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น และยังเป็นการทำงานที่จะสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ทำให้องค์กร ชุมชนมีความเข้มแข็ง

จากผลการประชุมดังกล่าว แกนนำชุมชนบ้านอาเย และเครือข่ายอาสาสมัครนำใจ เห็นว่าการแก้ไข ปัญหา และสร้างความมั่นคงด้านอาหารแก่ชุมชนบ้านอาเย การศึกษารวมและส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาด้านพืชผัก ผลไม้ท้องถิ่นบ้านอาเย เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับพืชผักท้องถิ่นและส่งเสริมการปลูกและใช้ ประโยชน์พืชผักท้องถิ่น ในภาวะการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ โดย มีแนวทางในการดำเนินการคือการวิเคราะห์ สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศที่เกิดขึ้นในชุมชน ผลกระทบต่อชุมชน ทั้งกลุ่มเกษตร ผู้หญิง และเด็ก ด้านการประกอบอาชีพและการจัดการป่า ศึกษารวมพันธุ์

พืชผัก และผลไม้ท้องถิ่น องค์ความรู้และภูมิปัญญา ในการปลูกและใช้ประโยชน์ การวิเคราะห์และกำหนดแนวทางในการฟื้นฟู ขยายผลการปลูกพืช ผัก และผลไม้ ท้องถิ่น จึงได้พัฒนาโครงการขึ้นเพื่อชอรับการสนับสนุน

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อศึกษารวบรวมองค์ความรู้ องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับพืช ผัก และผลไม้ท้องถิ่น พัฒนาการด้านการเกษตรของชุมชนชาวไทยภูเขาเผ่าอาข่า บ้านอาแย ตำบลป่าใหม่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ในภาวะการณเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ และการเปลี่ยนด้านเศรษฐกิจ
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพองค์กรชาวบ้าน ในการคิดวิเคราะห์ปัญหา กำหนดทางเลือกในการแก้ไขในรูปแบบ ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยองค์กรชาวบ้าน บ้านอาแย

ตัวชี้วัดตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

1. เอกสารคู่มือ รวบรวมองค์ความรู้ของชุมชนอาข่าบ้านอาแย เกี่ยวกับชนิดพันธุ์ ลักษณะ การเพาะปลูกและการใช้ประโยชน์พืช ผักและผลไม้ท้องถิ่น
2. เอกสารรายงานการเปลี่ยนแปลงด้านการประกอบอาชีพการเกษตรบ้านอาแย ผลกระทบต่อพันธุ์พืช ผักและผลไม้ ท้องถิ่นและความหลากหลายของพืชอาหารของชาวบ้าน
3. มีการรวบรวมเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่น ที่ได้ทำการศึกษารวบรวมทั้งที่มีหรือสูญหายไปจากชุมชน เพื่อ เป็นแหล่งเรียนรู้ และเพื่อใช้ในการขยายพันธุ์

ตัวชี้วัดตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

1. คณะทำงานโครงการ แกนนำชุมชน แกนนำกลุ่มสตรี และเยาวชนในหมู่บ้านมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ปัญหา และนำความรู้ที่มีอยู่ประยุกต์ใช้ในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาได้
2. คณะทำงานโครงการ แกนนำชุมชน แกนนำกลุ่มสตรีและเยาวชน มีทักษะในการเก็บข้อมูลวิเคราะห์ ข้อมูล และนำเสนอข้อมูลได้
3. สมาชิกในชุมชน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีความตระหนัก ถึงสำคัญของพืช ผักและผลไม้ท้องถิ่น และการอนุรักษ์พันธุ์พืชท้องถิ่น

แผนการดำเนินงานของโครงการ

กิจกรรม	วิธีการดำเนินงาน	ผลลัพธ์ที่ได้ (สรุปผลการดำเนินงานโครงการ)
1. ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจในรายละเอียดของโครงการในระดับชุมชน	1. คณะทำงานประสานผู้เข้าร่วมกิจกรรม และจัดเตรียมสถานที่จัดเวทีในชุมชน 2. คณะทำงานชี้แจงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการเมล็ดพันธุ์พืชพื้นบ้านอาซาฮี 3. สร้างความเข้าใจกับชุมชนในการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมโครงการว่าชุมชนจะต้องทำอะไรบ้าง 4. แนะนำคณะทำงานโครงการ ให้กับผู้เข้าร่วมประชุม 5. เปิดเวทีการแลกเปลี่ยน และร่วมกันกำหนดแนวทาง การทำงานร่วมกัน	กิจกรรมวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2566 มีผู้เข้าร่วม 35 คน คือ ผู้เฒ่า แกนนำ สตรีและเยาวชน ผลลัพธ์ 1. ผู้เข้าร่วมเข้าใจโครงการ และยินดีให้ความร่วมมือในการดำเนินงานกับโครงการ 2. ผู้เข้าร่วมเห็นด้วยกับการศึกษารวบรวมและจัดเก็บไว้ เพื่อให้มีการเผยแพร่และสืบทอดสู่คนรุ่นต่อไป
2. ประชุมประจำเดือน คณะทำงานรายงาน ผลการทำงานต่อที่ ประชุมหมู่บ้าน	1. คณะทำงานนัดหมายวันประชุมทีมงาน เพื่อสรุปผลการทำงาน และปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น 2. ทำความเข้าใจแผนงานและงบประมาณแต่ละแผนงาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันและนำไปปฏิบัติการได้จริงตามแผนงานที่วางไว้ 3. เชิญผู้เฒ่า และเยาวชนเข้าร่วมประชุม เพื่อวางแผนเตรียมจัดกิจกรรมในชุมชน เช่น รวบรวมรายชื่อเมล็ดพันธุ์พืชต่างๆ	กิจกรรมนี้มีทั้งหมด 6 ครั้ง ผู้เข้าร่วมเป็นคณะทำงานและในบางครั้งมีผู้เฒ่า และเยาวชนเข้าร่วมด้วย ผลลัพธ์ 1. ได้บทวน และกำหนดแผนปฏิบัติการปีปฏิบัติงานเดือนระหว่างคณะทำงานร่วมกัน 2. ได้ร่วมแลกเปลี่ยนและหาแนวทางแก้ไขประเด็นปัญหาอุปสรรคการทำงานของแต่ละชุมชน

กิจกรรม	วิธีการดำเนินงาน	ผลลัพธ์ที่ได้ (สรุปผลการดำเนินงานโครงการ)
3. ประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อออกแบบการสำรวจและฝึกทักษะ	<p>4. สรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมา และวางแผนงานเชิงปฏิบัติการในเดือนต่อไป</p> <p>5. การจัดเวทีประชุมแต่ละครั้งจะใช้สถานที่ที่แตกต่างกันไปตามความสะดวกและความเหมาะสม เช่น โรงเรียน ศาลาหมู่บ้าน และในบ้านต่างๆ</p> <p>1. ผู้รับผิดชอบโครงการยกย่องและออกแบบฟอร์มในการสำรวจและเก็บข้อมูลเมล็ดพันธุ์ท้องถิ่นมา 1 ชุด</p> <p>2. คณะทำงานจัดเตรียมสถานที่และประสานแกนนำและเยาวชนเข้าร่วมในเวทียกย่องแบบฟอร์ม</p> <p>3. จัดเวทีร่างกรอบเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและสำรวจเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่น โดยนำแบบฟอร์มที่ยกย่องแล้วมาร่วมกันดูกรอบเนื้อหาตามที่ต้องการ เพื่อให้ง่ายต่อการเก็บและสำรวจข้อมูลเมล็ดพันธุ์พืช ของคณะทำงาน โดยมีที่ปรึกษาของโครงการ วิทยากร และผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาให้ความรู้</p> <p>4. ร่วมกับวิเคราะห์กรอบเนื้อหาแต่ละหัวข้อแสดงความคิดเห็นและเพิ่มเติมเนื้อหาในกรอบยกย่อง</p> <p>5. สรุปผลการจัดเวทีโดยผู้รับผิดชอบโครงการฯ</p>	<p>3. คณะทำงาน ผู้ดูแลเยาวชน ได้วางแผนงานกิจกรรมร่วมกัน ทำให้มีความเข้าใจในแผนการดำเนินงานของโครงการไปในทิศทางเดียวกัน และเกิดบรรยากาศของการมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์ที่ระหว่างกลุ่มอีกด้วย</p> <p>วันที่ 26-27 มีนาคม 56 ผู้เข้าร่วม 7 คน</p> <p>ผลลัพธ์</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ได้รอบในการเก็บข้อมูลเมล็ดพันธุ์พืชที่ชัดเจน 2. คณะทำงาน ผู้ดูแลผู้นำและเยาวชนเกิดความเข้าใจในกรอบเนื้อหาอย่างถ่องแท้ สามารถจัดเก็บข้อมูลเมล็ดพันธุ์พืชได้ 3. มีส่วนร่วมในการวางแผนและออกแบบกรอบเนื้อหาในการเก็บข้อมูลเมล็ดพันธุ์พืช จากกิจกรรมโครงการฯเป็นอย่างดี

<p>กิจกรรม</p> <p>4. เก็บข้อมูลพัฒนาการการประกอบอาชีพ ของชุมชน เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงเรื่องอาชีพ และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อพื้นที่ซึ่งถิ่น</p>	<p>วิธีการดำเนินงาน</p> <p>กระบวนการเตรียมงาน</p> <ol style="list-style-type: none"> เตรียมร่างประเด็นและหัวข้อในการจัดเก็บข้อมูลชุดต่างๆ โดยมีที่ปรึกษาของโครงการ วิทยากร และผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก คนะทำงานประชุมเตรียม และวางแผนการจัดกิจกรรมในชุมชน โดยการแบ่งบทบาทหน้าที่ให้แก่แต่ละคนรับผิดชอบ การติดต่อประสานงานกับผู้รู้และวิทยากร เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันในกระบวนการให้ความรู้กับเด็กและเยาวชน คนะทำงานได้มีการจัดเก็บข้อมูลด้านการพัฒนาการประกอบอาชีพ และการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล และภัยพิบัติที่เคยเกิด และผลกระทบต่อพืช ทั้งถิ่น 	<p>ผลลัพธ์ที่ได้ (สรุปผลการดำเนินงานโครงการ)</p> <p>วันที่ 30-31 มีนาคม 2556 ณ ใจเขียนบ้านอาษา หมู่ 3 ต.ป่าใหม่ อ.พริ้ว จ.เชียงใหม่ มีผู้เข้าร่วมทั้งหมด 52 คน</p> <p>ผลลัพธ์</p> <ol style="list-style-type: none"> เด็กและเยาวชนได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดี และเรียนรู้การอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายอย่างสันติ เด็กและเยาวชนได้แสดงความคิดเห็นและความใฝ่ฝันที่อยากให้ชุมชนของตนเองเป็น โดยการทำแผนที่ชุมชนในฝัน ซึ่งได้เห็นว่าเด็กและเยาวชนนั้นมีความใฝ่ฝันที่อยากให้ชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ มีทรัพยากรที่ดี มีการเกษตรเชิงระบบนิเวศน์ มีพืชผักสวนครัวที่พอเพียง เพื่อคนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เด็กและเยาวชนได้ศึกษาเรียนรู้สภาพบริบทสิ่งแวดล้อมและพันธุ์พืชต่างๆที่มีอยู่ในชุมชนว่ามีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในชุมชนอย่างไร
<p>5. เก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล และภัยพิบัติที่เคยเกิด และผลกระทบต่อการ เปลี่ยนแปลงของพืชท้องถิ่น</p> <p>หมายเหตุ</p> <p>กิจกรรมที่ 4 และ 5 นี้ได้จัดกิจกรรมร่วมกันเป็น เวที ที่กิจกรรมเรียนรู้ การพัฒนาการประกอบอาชีพ และ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่บ้านอาษา เนื่องจากทีมคณะทำงานโครงการ เห็นควรที่จะให้เด็กและ</p>	<p>เนื้อหาของวันที่ 30 มีนาคม 2556</p> <ol style="list-style-type: none"> ทำความเข้าใจและแนะนำตัวโดยภาคส่วนการและมีกรสอดแทรกกลิ่นหนามการต่าง เพื่อให้ผู้เข้าร่วมผ่อนคลายและกระตุ้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมแต่ละช่วง ชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ โดยผู้รับผิดชอบโครงการ แบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 3 กลุ่ม เพื่อให้ทำแผนที่ชุมชนในฝัน 	

กิจกรรม	วิธีการดำเนินงาน	ผลลัพธ์ที่ได้ (สรุปผลการดำเนินงานโครงการ)
<p>เยาวชนในชุมชนเข้ามาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการพัฒนาการประกอบอาชีพและการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลและที่มีผลกระทบต่องี้องถิ่นอย่างไร เพื่อที่จะเป็นโอกาสให้กับคนรุ่นใหม่ที่มีสนใจอยากจะศึกษาและเรียนรู้ต่อไป</p>	<p>ของตนเองและนำเสนอในกลุ่มย่อย</p> <p>4. สรุปผลการนำเสนอความไม่ฝันของเด็กและเยาวชนบ้านอาเย เนื้อหาของวันที่ 31 มีนาคม 2556</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ทบทวนความรู้ในวันแรก โดยการที่ให้ออกมาคนละหนึ่งอย่างที่ได้เรียนรู้จากวันแรก 2. แบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 3 กลุ่ม เพื่อจัดทำแผนที่เดินดินในชุมชน โดยมีโจทย์ คือ ชุมชนในปัจจุบัน (ให้บันทึกสิ่งที่พบเห็น) สรุปข้อมูลที่เก็บมาและนำเสนอ 3. สรุปผลการนำเสนอชุมชนในปัจจุบันบ้านอาเย ต่อด้วยการเก็บข้อมูล การประกอบอาชีพและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจากผู้ในชุมชนบ้านอาเย 4. แบ่งกลุ่มตามประเด็นแต่ละกลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1. โจทย์คือ อาชีพของคนในชุมชนบ้านอาเย ในอดีตปัจจุบัน วิทยากรโดย นางหมี่เชื้อ แลระ <p>กลุ่มที่ 2. โจทย์คือ ผลัดพันธุ์พืชท้องถิ่นในชุมชนบ้านอาเย ในอดีต / ปัจจุบัน และระยะเวลาเพาะปลูกด้วย วิทยากรโดย นายอภัย ภูสี</p> <p>กลุ่มที่ 3. โจทย์คือ เหตุการณ์ภัยพิบัติหรือปัญหาที่เกิดขึ้น</p>	<p>4. ทำให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ถึงการประกอบอาชีพและการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ที่มีการพัฒนาและการเข้ามาส่งเสริมจากองค์กรและหน่วยงานจากภายนอกที่เข้ามาสนับสนุน</p> <p>5. ได้ศึกษาและเรียนรู้ถึงการเพาะปลูกและการใช้ประโยชน์ของเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นชนิดต่างๆ</p> <p>6. เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ถึงการปรับเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์ภัยพิบัติต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อระบบพืชพันธุ์ธัญญาหารและการเกษตร</p> <p>7. เกิดความสัมพันธที่ดีระหว่างคนในชุมชน ทั้งผู้สูงอายุ ผู้ปกครอง ผู้ปกครอง เด็กและเยาวชนมากขึ้น</p> <p>8. เด็กและเยาวชนและผู้ใช้เข้าร่วมทุกคน(ใช้อย่างใดอย่างหนึ่ง)เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญต่อการศึกษารอบรรวมข้อมูลเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นผลกระทบที่เคยเกิดขึ้นและสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต</p>

กิจกรรม	วิธีการดำเนินงาน	ผลลัพธ์ที่ได้ (สรุปผลการดำเนินงานโครงการ)
	<ul style="list-style-type: none"> - เหตุการณ์ที่เกิดจากภัยธรรมชาติ มีอย่างไรบ้าง - ผลกระทบต่อคน / ชุมชน - ผลกระทบต่อพืชพันธุ์และการเกษตร - ผลกระทบต่อสัตว์ป่าและทรัพยากรป่า - การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ <p>วิทยากรโดย นายอะปอ เลเซอร์ และนายอาไฮ้ แซเปียง</p> <p>5. ประมวลภาพรวมและสรุปเวทีทั้งหมด โดยที่มดำเนินกิจกรรม</p>	
6. สสำรวจข้อมูลพืช ผัก และผลไม้ท้องถิ่น	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดเวทีให้ผู้รู้ด้านเมล็ดพันธุ์พืชต่างๆ เข้าร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และให้ข้อมูลตามแต่ละคนมี เพื่อจัดเก็บและสำรวจข้อมูลของเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นแต่ละชนิด 2. แบ่งกลุ่มเมล็ดพันธุ์พืชตามแต่ละชนิดพันธุ์ เช่น กลุ่มชนิดพันธุ์ข้าว ชนิดพันธุ์ข้าวโพด เป็นต้น แล้วจัดให้ผู้รู้เข้าไปอยู่ในประเด็นที่ผู้รู้แต่ละคนถนัดมากที่สุด แล้วให้ทีมงานร่วมกับเยาวชนที่เขียนหนังสือได้ช่วยกันบันทึกลงในแบบฟอร์ม 3. นำชุดข้อมูลเมล็ดพันธุ์ที่ได้จัดเก็บแล้ว มาบันทึกลงในคอมพิวเตอร์ แล้วนำกลับไปจัดเวทีตรวจสอบข้อมูล เพื่อเช็คความถูกต้องร่วมกับผู้รู้ที่ให้ข้อมูลในชุมชนอีกครั้ง 	<p>วันที่ 16 กรกฎาคม 56 ผู้เข้าร่วม 13 คน</p> <p>วันที่ 17-19 พฤษภาคม 56 ผู้เข้าร่วม 21 คน</p> <p>รวมจำนวนทั้งหมด 34 คน</p> <p>ผลลัพธ์</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ได้รับความร่วมมือจากผู้ใช้รู้ด้านเมล็ดพันธุ์พืชต่างเป็นอย่างดี 2. ได้ข้อมูลองค์ความรู้ของการเก็บรักษาและการใช้ประโยชน์จากเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นของอาข่า 3. คณะทำงานโครงการ และเยาวชนได้ร่วมกันสำรวจข้อมูลเมล็ดพันธุ์พืช ผัก และผลไม้ท้องถิ่น จำนวน 177 ชนิดพันธุ์

กิจกรรม	วิธีการดำเนินงาน	ผลลัพธ์ที่ได้ (สรุปผลการดำเนินงานโครงการ)
9. จัดทำคู่มือเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่น และเทคนิค การปลูกข้าวและ	<p>4. ผู้ คณะทำงานโครงการ และเยาวชนร่วมกันวิเคราะห์เนื้อหาและเพิ่มข้อมูลที่ถูกต้องในแต่ละชนิดพันธุ์ เพื่อจัดทำข้อมูลฉบับสมบูรณ์</p> <p>1. คณะทำงานโครงการได้เดินถ่ายรูปภาพของเมล็ดพันธุ์พืชต่างๆ ตามที่มีอยู่ในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง โดยมีผู้รู้ด้านเมล็ดพันธุ์คอยแนะนำอยู่ด้วย</p> <p>2. นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมารวบรวมแล้วจัดทำเป็นคู่มือเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นของบ้านอาเย่ ร่วมกับที่ปรึกษา และผู้รับผิดชอบโครงการ</p> <p>3. ให้ผู้รู้ด้านเทคนิค ในการออกแบบคู่มือเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่น มาออกแบบและเข้าไปเล่มคู่มือเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่น</p> <p>4. ส่งโรงพิมพ์ได้จัดทำพิมพ์คู่มือเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นของชุมชนบ้านอาเย่</p>	<p>4. ได้ปรับแก้และเพิ่มเติมในรายละเอียดให้เกิดความสมบูรณ์มากขึ้น</p> <p>ผลลัพธ์</p> <p>1. คณะทำงานและผู้รู้ ได้ร่วมจัดทำรูปภาพของเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นตามชนิดต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงมากกว่า 100 ชนิดพันธุ์</p> <p>2. ได้จัดทำข้อมูลและออกแบบคู่มือการใช้ประโยชน์ของเมล็ดพันธุ์ท้องถิ่นบ้านอาเย่ 1 ชุด</p> <p>3. ได้จัดทำพิมพ์คู่มือเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นของชุมชนบ้านอาเย่ จำนวน 100 เล่ม</p>
10. ประชุมสรุปผลการ ทำงาน และวางแผน สำหรับระยะที่สอง	<p>1. จัดเวทีประชุมชาวบ้าน เพื่อสรุปและพบทบทวนผลการดำเนินงานโครงการที่ผ่านมา โดยมีผู้รู้ มีเด็กและเยาวชน และคณะทำงานโครงการเข้าร่วมเวที</p> <p>2. คณะทำงานโครงการได้นำเสนอผลการดำเนินงานที่ผ่านมาให้กับผู้เข้าร่วมเวที</p>	<p>วันที่ 17-18 ตุลาคม 2556 จัดเวทีประชุมชาวบ้าน เพื่อสรุปและพบทบทวนผลการดำเนินงานโครงการที่ผ่านมา มีผู้เข้าร่วม ทั้งหมด 23 คน โดยมีผู้รู้ มีเด็กและเยาวชน และคณะทำงานโครงการ</p> <p>ผลลัพธ์</p>

กิจกรรม	วิธีการดำเนินงาน	ผลลัพธ์ที่ได้ (สรุปผลการดำเนินงานโครงการ)
	<p>3. ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการ</p> <p>4. ระดมความคิดเห็นเพื่อนำไปใช้คู่มือเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นและองค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินงานของโครงการนี้อย่างไรในอนาคตต่อไป</p>	<p>1. คณะทำงานโครงการได้นำเสนอผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานที่ผ่านมา เช่น ได้ข้อมูลด้านการพัฒนาการประกอบอาชีพตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชนจากสถานะของการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ และได้ข้อมูลองค์ความรู้การเก็บการใช้ประโยชน์จากเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่น</p> <p>2. ผู้ดูแลและเยาวชน และคณะทำงานโครงการฯ เห็นถึงความสำคัญและความเสี่ยงของเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่น ที่มีต่อการดำเนินวิถีชีวิตของอาชีพที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน มากขึ้น</p> <p>3. คณะทำงาน ผู้ดูแลและเยาวชน เห็นพร้อมกันว่าจะช่วยกัน รักษาเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นและจะถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลังโดยการปฏิบัติจริงในชุมชน และขอให้ทุกคนมีความตั้งใจที่จะเรียนรู้ถึงการใช้ประโยชน์ของเมล็ดพันธุ์อย่างจริงจังด้วย</p> <p>4. คณะทำงานโครงการฯ ได้เรียนรู้และเกิดทักษะด้านการบริหารจัดการโครงการ เช่น วางแผน</p>

กิจกรรม	วิธีการดำเนินงาน	ผลลัพธ์ที่ได้ (สรุปผลการดำเนินงานโครงการ)
		กิจกรรม การเตรียมเวที การประสานผู้เข้าร่วม และการดำเนินงานโครงการต่างๆ

กลุ่มเป้าหมาย

1. เป้าหมายหลัก คือ เกษตรกรในชุมชนบ้านอาเย อาทิ แกนนำ ผู้รู้ ผู้ปกครอง โรงเรียน เด็กและเยาวชน
2. เป้าหมายรองในระยะสั้น คือ ชุมชนใกล้เคียง
3. เป้าหมายรองในระยะยาว คือ ชุมชนในพื้นที่เครือข่ายอาช่าลุ่มน้ำโขง

ผลลัพธ์ที่ได้ตามตัวชี้วัดของโครงการ

ตัวชี้วัดตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

1. เอกสารคู่มือ รวบรวมองค์ความรู้ของชุมชนอาช่าบ้านอาเย เกี่ยวกับชนิดพันธุ์ ลักษณะ การเพาะปลูกและการใช้ประโยชน์พืช ผักและผลไม้ท้องถิ่น

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

1. ได้คู่มือการเพาะปลูกและการใช้ประโยชน์ของเมล็ดพืชท้องถิ่นบ้านอาเย 1 ชุด จำนวน 100 เล่ม
2. ได้ชุดข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นของชุมชนบ้านอาเย
2. เอกสารรายงานการเปลี่ยนแปลงด้านการประกอบอาชีพการเกษตรบ้านอาเย ผลกระทบต่อพันธุ์พืช ผักและผลไม้ ท้องถิ่นและความหลากหลายของพืชอาหารของชาวบ้าน

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

1. ได้ข้อมูลการพัฒนาการประกอบอาชีพที่มีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย โดยการเข้ามาส่งเสริมอาชีพจากองค์กรและหน่วยงานภายนอก เช่น การส่งเสริมให้เพาะปลูกผลไม้เมืองหนาว อาทิเช่น บ๊วย ท้อ เชอร์รี่ ชา และกาแฟ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และค่านิยมของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง รวมถึงนโยบายของภาครัฐที่กระจายอำนาจสู่ชุมชนเด็กและเยาวชน คณะทำงานได้ศึกษาและเรียนรู้ถึงการเพาะปลูกและการใช้ประโยชน์ของเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่น และผลกระทบที่ส่งผลต่อเมล็ดพันธุ์พืชพันธุ์ การเกษตร สัตว์ป่า และทรัพยากรป่าไม้ ที่เกิดจากเหตุการณ์ภัยพิบัติหรือธรรมชาติต่างๆ จำนวน 52 คน
2. เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในชุมชน ทั้งผู้รู้ ผู้อาวุโส ผู้ปกครอง เด็กและเยาวชนมากขึ้น และทำให้เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญต่อการศึกษารวบรวมข้อมูลเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นและผลกระทบที่เคยเกิดขึ้นและที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
3. มีการรวบรวมเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่น ที่ได้ทำการศึกษารวบรวมทั้งที่มีหรือสูญหายไปจากชุมชน

เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ และเพื่อใช้ในการขยายพันธุ์

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

กิจกรรมนี้ไม่ได้ดำเนินการตามแผนงาน เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาของการดำเนินกิจกรรมที่ไม่ตรงกับช่วงฤดูที่มีเมล็ดพันธุ์พืช จึงได้ขอยกเลิกกิจกรรมนี้ออกไป

ตัวชี้วัดตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

1. คณะทำงานโครงการ แกนนำชุมชน แกนนำกลุ่มสตรี และเยาวชนในหมู่บ้านมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ปัญหา และนำความรู้ที่มีอยู่ประยุกต์ใช้ในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาได้

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

1. คณะทำงานโครงการฯ แกนนำและเยาวชน สามารถกำหนดกรอบเนื้อหาและวางแบบฟอร์มในการจัดเก็บข้อมูลชุดองค์ความรู้ต่างๆ ขึ้นมาได้ 3 ชุด
2. คณะทำงาน แกนนำและเยาวชน สามารถวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนโดยการใช้แผนที่เดินดิน วางแผนและออกแบบในการจัดเก็บข้อมูลจากผู้
3. คณะทำงานโครงการฯ เกิดทักษะในการบริหารจัดการโครงการ เช่น วางแผนกิจกรรม การเตรียมเวที การประสานผู้เข้าร่วม และการดำเนินงานโครงการต่างๆ ได้
2. คณะทำงานโครงการฯ แกนนำชุมชน แกนนำกลุ่มสตรีและเยาวชน มีทักษะในการเก็บข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูลได้

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

คณะทำงานโครงการฯ แกนนำและเยาวชน สามารถนำเสนอข้อมูลชุมชนและชุดประสบการณ์ของแต่ละคนได้ สามารถจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการพัฒนาการประกอบอาชีพตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชนจากสภาวะของการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ และชุดองค์ความรู้การเก็บและการใช้ประโยชน์จากเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นได้ จำนวน 7 คน

3. สมาชิกในชุมชน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีความตระหนักถึงสำคัญของพืช ผักและผลไม้ท้องถิ่น และการอนุรักษ์พันธุ์พืชท้องถิ่น

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

1. ผู้รู้ทั้งชายและหญิง เด็กและเยาวชน และคณะทำงานโครงการฯ เล็งเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่น ที่มีต่อการดำเนินวิถีชีวิตของอาชีพที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน มากขึ้น

2. ผู้รู้ทั้งชายและหญิง เด็กและเยาวชน และคณะทำงานโครงการฯ ต่างก็จะต้องคงรักษาเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นและจะถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลังโดยการปฏิบัติจริงในชุมชน (ไม่มีน้ำหนัก)

การประเมินสรุปผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการฯ

การดำเนินงานโครงการฯ ของคณะทำงาน มีประเด็นหลักที่สรุปได้ คือ

1. จากการศึกษาและรวบรวมของเมล็ดพันธุ์พืช ผัก และผลไม้ท้องถิ่นพบว่า ผู้รู้ภูมิปัญญาได้รื้อฟื้นองค์ความรู้ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์พืช และคนในชุมชนทั้งที่แก่นนำ เด็ก และเยาวชน เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของเมล็ดพันธุ์พืช ผัก และผลไม้ท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น
2. จากการศึกษาโดยการใช้เครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลทั้ง 3 รูปแบบ คือ 1. แบบฟอร์มในการจัดเก็บข้อมูลด้านการพัฒนาการประกอบอาชีพตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 2. แบบฟอร์มในการจัดเก็บข้อมูลด้านผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติ ในภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ 3. แบบฟอร์มในการสำรวจข้อมูลเมล็ดพันธุ์พืช ผัก และผลไม้ท้องถิ่น พบว่าการดำเนินวิถีชีวิต การปกครอง สังคม และวัฒนธรรม ของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย และจากการส่งเสริมอาชีพ การศึกษา การเมืองการปกครอง และการยกระดับโครงสร้างพื้นฐาน จากนโยบายของภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ เช่น โครงการหลวงฯ โครงการพระราชดำริฯ ทางทหาร เป็นต้น ส่งผลให้เมล็ดพันธุ์พืช ผัก และผลไม้ท้องถิ่นบางชนิดสูญหายและบางชนิดกำลังจะสูญหาย เนื่องจากมีคนเพาะปลูกน้อยลง บางชนิดยังมีเพาะปลูกกันอยู่ทั่วไป ในขนาดเดียวกันก็มีเมล็ดพันธุ์พืชชนิดใหม่ๆ เข้ามาแทนที่และเพาะปลูกกันอย่างแพร่หลาย อีกสาเหตุหนึ่ง คือ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ทำให้ฝนตกไม่ตรงตามฤดูกาล เกิดภัยพิบัติ และโรคชนิดต่างๆ ตามมา ส่งผลให้เกิดการสูญเสียผลผลิตการเกษตรและเมล็ดพันธุ์พืช ผัก และผลไม้ท้องถิ่นลดลง ชุมชนอายุ จึงต้องปรับตัวให้เข้ากับบริบทในภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศและสังคม เพื่อความอยู่รอดของตนเอง
3. จากการปรับตัวของชุมชนทำให้องค์ความรู้ในการจัดเก็บรักษา การเพาะปลูกและการใช้ประโยชน์ของเมล็ดพันธุ์พืช ผัก และผลไม้ท้องถิ่นเริ่มถดถอยเหลือน้อยลง จากการศึกษาคนในชุมชน 3 รุ่น คือ 1. รุ่นผู้อาวุโสหรือผู้รู้ 2. รุ่นวัยกลางคนอายุ 30-50 ปี 3. คนรุ่นใหม่ที่มี อายุ 30 ปีลงมา พบว่าในปัจจุบันมีการเพาะปลูกเมล็ดพันธุ์พืช ผัก และผลไม้ท้องถิ่นที่แตกต่างกัน พบในครัวเรือนที่มีผู้รู้หรือผู้อาวุโสอยู่มีการเพาะปลูกมากถึง 60 กว่าชนิดพันธุ์ และในครัวเรือนที่วัยกลางคน อายุ 30-50 ปีนั้น มีการเพาะปลูกเพียง 30-40 ชนิดพันธุ์ ในขณะที่คนรุ่นใหม่ที่มี อายุ 30 ปีลงมา นั้น มีการเพาะปลูกเพียงเล็กน้อยโดยประมาณการเพียง 10-20 ชนิดพันธุ์เท่านั้น ซึ่งก็ทำให้เห็นถึงกระบวนการถ่ายทอดและสืบทอดที่ไม่มีความต่อเนื่อง องค์ความรู้ในการเพาะปลูก การจัดเก็บรักษา และการใช้

ประโยชน์จากเมล็ดพันธุ์พืช ผัก และผลไม้ท้องถิ่น จะกระจุกตัวอยู่กับคนรุ่นก่อนๆ เท่านั้น คนรุ่นใหม่แทบจะไม่มีความรู้ในการเพาะปลูก การจัดเก็บรักษา และการใช้ประโยชน์จากเมล็ดพันธุ์พืช ผัก และผลไม้ท้องถิ่นเลยก็ว่าได้ ในขณะที่พืชเชิงเดี่ยวและเมล็ดพันธุ์พืชใหม่ๆ กำลังเข้ามาสู่ชุมชน แต่ไม่สามารถจัดเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ไว้เพื่อขยายพันธุ์ต่อได้ และยังคงอาศัยการบำรุงดินด้วยการใช้สารเคมีอีกด้วย

4. ในขณะที่พืชเชิงเดี่ยวและเมล็ดพันธุ์พืชใหม่ๆ กำลังเข้ามาสู่ชุมชน และกระบวนการถ่ายทอดสืบทอดองค์ความรู้ในการเพาะปลูก การจัดเก็บรักษา และการใช้ประโยชน์จากเมล็ดพันธุ์พืช ผัก และผลไม้ท้องถิ่นที่ไม่มีความต่อเนื่อง บวกกับการใช้สารเคมีที่มากขึ้น ส่งผลให้ความมั่นคงทางด้านอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ลดลง เนื่องจากการเพาะปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์นั้นจะต้องใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกเยอะ ทำให้การควบคุมวัชพืชลำบาก จึงต้องใช้ปุ๋ยเคมีและสารกำจัดศัตรูพืช เช่น ยาฆ่าหญ้า เข้ามาช่วยเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดี แต่ไม่สามารถนำเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นมาปลูกรวมกันหลายอย่างในแปลงเดียวกันได้ดังเช่นอดีต การทำไร่แบบผสมผสานก็เริ่มหายไป นอกจากนี้แล้วชาวบ้านยังได้รับเมล็ดพันธุ์พืชใหม่ๆ เช่น ผักคะน้า ผักกวางตุ้ง และกะหล่ำดอก มาปลูกกันมากขึ้น ซึ่งเมล็ดพันธุ์เหล่านี้ไม่สามารถจัดเก็บและรักษาไว้ขยายพันธุ์ต่อได้ ในขณะที่มีการเพาะปลูกเมล็ดพันธุ์พืช ผัก และผลไม้ท้องถิ่นน้อยลง และมีการเพาะปลูกพืชเชิงเดี่ยวและเมล็ดพันธุ์พืชใหม่ๆ จากภายนอก และมีการใช้สารเคมีเพิ่มมากขึ้น นั้น ได้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของดิน น้ำ ป่า ทำให้ขาดอาหารไม่เพียงพอต่อการบริโภคของคนในชุมชน
5. จากการที่มีอาหารไม่เพียงพอต่อการบริโภคของคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนต้องหันไปพึ่งพาและอาศัยอาหารจากภายนอก เช่น ตลาดบ้านห้วยน้ำขุ่น และตลาดในเวียงพร้าว มากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้และเศรษฐกิจของชุมชน บางส่วนมีการขยายพื้นที่ทำกินเพิ่มขึ้น บางส่วนต้องอพยพเข้าไปรับจ้างในเมือง เพื่อให้มีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ
6. สรุป จากการศึกษาพบว่าผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนนั้น มีทั้งด้านบวกและด้านลบ คือ ด้านบวกทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีพ การติดตามและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่ายมากขึ้น ส่วนทางด้านลบคือ วิธีการดำรงชีพแบบพอเพียง การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การพึ่งพาอาศัยธรรมชาติลดลง เนื่องจากแต่ละครัวเรือนจะต้องใช้เวลาในการทำการเกษตรเพื่อขยาย และเมล็ดพันธุ์พืช ผัก และผลไม้ท้องถิ่นกำลังถูกแทนที่โดยเมล็ดพันธุ์พืชที่ถูกพัฒนาขึ้นจากคนภายนอก ชุมชนอายุ จึงตกอยู่ในภาวะของความไม่มั่นคงทางด้านอาหารและการสูญเสียองค์ความรู้ในการเพาะปลูกและการจัดเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์พืช ผักและผลไม้ท้องถิ่นไป

ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการฯครั้งนี้ คือ ผู้รู้ แกนนำ เยาวชนและคณะทำงานโครงการฯ ต่างมีความเห็นตรงกันว่า ถึงเวลาแล้วที่จะต้องช่วยกันเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร และช่วยกันอนุรักษ์ฟื้นฟูองค์ความรู้ในการเพาะปลูกและการจัดเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์พืช ผักและผลไม้ท้องถิ่นของชุมชน ด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงตามวิถีชีวิตประจำวันของคนในชุมชนต่อไป

ปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินงานโครงการ

1. การเปิดบัญชีธนาคารนั้นมีการผิดพลาด คือ ชื่อบัญชีไม่ตรงตามที่แหล่งทุนกำหนดไว้ จึงต้องใช้เวลาในการปรับเปลี่ยนข้อมูลให้ถูกต้อง และ การเปลี่ยนแปลงรายชื่อผู้ที่จะเปิดบัญชีในทีมงานต้องมีหนังสือขอการเปลี่ยนชื่อผู้เปิดบัญชีธนาคาร ซึ่งก็ต้องใช้เวลาในการแก้ไขต่างๆ ทำให้การดำเนินงานโครงการล่าช้ามากขึ้น
2. การบันทึกข้อมูล/รายงาน การรวบรวมเอกสารทางการเงิน ของคณะทำงานยังขาดความชำนาญ เนื่องจากยังไม่มีการอบรมในการบริหารจัดการโครงการ
3. อุปสรรคในเรื่องของการเดินทางในฤดูฝนที่ยากลำบาก การติดต่อสื่อสารของคณะทำงาน เนื่องจากเป็นพื้นที่ห่างไกลกัน ถนนดินแดง และไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ ได้ส่งผลกระทบต่อการทำงานในระดับพื้นที่ การสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรจากภายนอก
4. การไปเบิกถอนเงินจากธนาคารแต่ละครั้งมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นสูง จึงจะต้องถอนเงินจากบัญชีธนาคารในจำนวนเงินที่สูง
5. แผนการดำเนินงานของโครงการฯ ไม่ตรงกับปฏิทินวิถีวัฒนธรรมของชุมชนจึงส่งผลกระทบต่อปฏิบัติงานตามแผนงานของโครงการฯ
6. จากการศึกษาเริ่มดำเนินงานของโครงการฯ ในระยะแรกนั้นล่าช้าและต้องมีการขอขยายเวลาการทำงาน จึงทำให้มีผลต่อการดำเนินกิจกรรมโครงการฯ ล่าช้าออกไปด้วย

